

UTILIZAREA ETICĂ A INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

RALUCA MUREȘAN

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

raluca.muresan@ulbsibiu.ro

ORCID: 0000-0001-9686-6367

DOI: 10.2478/saec-2025-0019

Title: Ethical Use of Artificial Intelligence in Higher Education

Abstract: Recent developments in generative artificial intelligence (GAI) and its integration into higher education have radically influenced the way students learn, but also the way professors evaluate, forcing us to reflect on what this paradigm shift means in relation to academic integrity. This study discusses the need to adopt adequate policies for the ethical integration of GAI into higher education, clearly establishing the contexts in which AI use is permitted and the consequences of its abusive use. Current academic literature debates the key issues of academic ethics raised by the incorrect use of GAI in higher education, including plagiarism and academic dishonesty, undermining the integrity of the evaluation process, or students' excessive dependence on GAI, and how universities can respond to these challenges.

Keywords: *intelență artificială generativă; integritate academică; etica academică; ChatGPT; plagiat; ghiduri etice; onestitate; transparență; incluziune; diversitate;*

Introducere

Evoluția recentă a inteligenței artificiale generative (IAG) și integrarea acesteia în învățământul superior a influențat într-o manieră radicală modul în care studenții învață, dar și cel în care profesorii predau sau evaluează și ne obligă la reflecții asupra a ceea ce înseamnă această schimbare de paradigmă în raport cu integritatea academică. Instrumentele generative precum ChatGPT, Bard, Google Gemini, Llama sau Claude sunt utilizate de studenți pentru redactarea de texte, rezolvarea unor problemelor complexe sau asistență personalizată, oferind soluții rapide și eficiente (Wadmany & Davidovitch, 2025, 75). Această evoluție a tehnologiei vine cu provocări etice serioase legate de autenticitatea lucrărilor, autorat și utilizarea inteligenței artificiale în procesul educațional. Utilizarea inteligenței artificiale (IA) pentru generarea de texte poate submina abilitățile analitice și de scriere ale studenților, poate influența procesul de evaluare sau obiectivele de predare, scriere și cercetare (Perkins et. al, 2024). Profesorilor le este tot mai greu să deosebească temele scrise de studenți de cele generate automat și nu pot evalua corect nivelul de înțelegere a materiei de către student, dacă acesta utilizează o aplicație *chatbot* pentru a oferi răspunsuri la întrebări sau pentru a rezolva diverse sarcini (Cotton et. al., 2023, 230).

Astfel, observăm un interes tot mai mare în literatura de specialitate din ultimii ani față de subiectul utilizării responsabile a inteligenței artificiale în învățământul superior. Referindu-se la impactul inteligenței artificiale și, în special, al instrumentelor generative precum ChatGPT, asupra practicilor academice, numeroși autori vorbesc despre capacitatea acestora de a „remodela învățământul superior” (Finkel-Gates, 2025), despre faptul că „determină o reevaluare profundă a identității și rolului profesorilor din învățământul superior” (Hutson, 2024, 25) și că au „un efect disruptiv asupra practicilor de evaluare ale instituțiilor de învățământ superior din întreaga lume” (Moorhouse et al., 2023).

Deși percepția generală asupra integrării tehnologiilor IA în educație este una pozitivă, literatura de specialitate este consecventă în a susține necesitatea adoptării unor politici adecvate pentru integrarea responsabilă a IA în învățământul superior, în special pentru gestionarea potențialelor riscuri asociate utilizării tehnologiilor generative, precum confidențialitatea datelor, transparența, responsabilitatea și securitatea (Chan, 2023). Stabilirea clară a domeniilor în care este permisă utilizarea IA și consecințelor utilizării abuzive a acesteia poate ajuta la crearea unui mediu de învățare transparent și echitabil (Chan, 2023).

„Universitățile trebuie să ia în considerare riscurile și potențialele recompense ale utilizării acestor instrumente și să ia măsuri pentru a se asigura că acestea sunt utilizate etic și responsabil. Aceasta poate implica dezvoltarea de politici și proceduri pentru utilizarea lor, furnizarea de instruire și sprijin pentru studenți și cadre didactice și utilizarea de diverse metode pentru detectarea și prevenirea incorectitudinii academice” (Cotton, 2023, 233).

Potrivit lui Hutson (2024, 26), studenții utilizează instrumentele de IA pentru realizarea unor sarcini academice diverse. Astfel, ChatGPT și Grammarly sunt folosite în special pentru o mai mare claritate a exprimării sau pentru îmbunătățirea structurii propozițiilor, fiind apreciate mai ales de studenții internaționali, deoarece îi ajută să rescrie și să condenseze conținutul. Instrumente ca Speechify pot converti informațiile scrise în format audio, fiind utilizate pentru procesarea unui material de lectură amplu, dar și de persoanele cu deficiențe de vedere. Capacitatea IA de a rezuma texte sau de a genera bibliografii aproape instantaneu, economisind timp și efort, este de asemenea apreciată de către studenți. Pe scurt, studenții au acceptat cu ușurință instrumentele IA și recunosc importanța înțelegerii și explorării noului context tehnologic (Hutson, 2024, 26).

Unele instituții de învățământ s-au grăbit să adopte politici restrictive sau chiar interdicții privind utilizarea IA, însă studiile au arătat că studenții continuă să folosească aceste instrumente, chiar și atunci când nu înțeleg limitele utilizării etice. Această discrepanță între reguli și practică evidențiază necesitatea de a dezvolta competențe de alfabetizare în IA și de a regândi strategiile de evaluare (Gonsalves, 2024).

Principalele provocări etice

Cercetările recente se concentrează pe modul în care inteligența artificială generativă influențează politicile și ghidurile de integritate academică instituțională,

analizând modul în care aceste tehnologii contestă noțiunile tradiționale de originalitate și modalitățile de evaluare (Gonsalves, 2024). În încercarea de a oferi o îndrumare clară, transparentă și echitabilă a ceea ce înseamnă utilizarea etică a IA principiile integrității academice sunt readuse în dezbateră actuală.

Este important ca atât profesorii, cât și studenții să se familiarizeze cu problemele etice ridicate de utilizarea IA în educație. Nguyen et al. (2023, 4223-4225) sintetizând temele cel mai des abordate în literatura de specialitate, consemnează o serie de provocări legate de culegerea, interpretarea și utilizarea datelor, de consimțământul informat, încălcarea confidențialității, supravegherea și confidențialitatea cursanților, echitatea, responsabilitatea, incluziunea, controlul și proprietatea asupra datelor, autonomia datelor, prejudecățile și reprezentarea (Nguyen et al., 2023, 4224).

Autorii mai multor studii (Moorhouse, 2023; Cotton et. al., 2023; Hutson, 2024; Dabis și Csáki, 2024) au analizat ghidurile etice elaborate de universități din întreaga lume pentru a identifica principalele probleme de etică academică generate de utilizarea abuzivă a IA în învățământul superior, printre care se regăsesc plagiatul și lipsa de onestitate academică, compromiterea integrității procesului de evaluare sau dependența excesivă a studenților de IA.

1) Plagiatul și lipsa de onestitate academică

Înainte de răspândirea extinsă a instrumentelor de inteligență artificială generativă, conceptul de plagiat era suficient de clar definit în comunitatea academică. Considerate „piatra de temelie” a scrierii academice, regulile de evitare a plagiatului susțin „valorile onestității, ale respectului pentru munca intelectuală și angajamentul academic față de progresul cunoașterii prin utilizarea transparentă și responsabilă a literaturii existente” (Hutson, 2024, 20). Pe măsură ce tehnologiile de inteligență artificială generativă devin din ce în ce mai sofisticate, iar granițele dintre conținutul original și cel generat automat sunt tot mai neclare, comunitatea academică și științifică se confruntă cu provocarea redefinirii plagiatului în contextul scrierii asistate de IA (Hutson, 2024, 21). Pentru a răspunde acestei provocări, instituțiile de învățământ trebuie să reglementeze utilizarea IA în scrierea academică, încercând să păstreze nealterate valorile fundamentale ale integrității academice.

Ghidurile etice actuale consideră forme de plagiat: copierea și lipirea răspunsurilor generate de IA, trecerea unui text prin mai multe generatoare IA sau prin mai multe instrumente de parafrază, precum Quilbot, pentru a evita detectarea plagiatului și documentarea inadecvată a utilizării AI în sarcinile de evaluare (Moorhouse et al., 2023).

2) Compromiterea integrității procesului de evaluare

Integritatea procesului de evaluare poate fi afectată dacă studenții utilizează instrumente de IA pentru a efectua temele sau sunt evaluați pe baza unei lucrări scrise parțial sau integral cu ajutorul instrumentelor de IA. În plus, accesul la instrumente de IA nu este uniform, ci favorizează studenții cu o situație materială

bună, care avea acces la instrumente mai avansate plătite. Inegalitatea accesului la aceste resurse poate afecta, de asemenea, corectitudinea evaluării. Reconsiderarea metodelor de evaluare și adoptarea unor metode „rezistente la AI” sau care să minimizeze posibilitățile de utilizare abuzivă a IA, cum ar fi examenele orale sau în medii controlate, unde accesul la internet poate fi limitat, care pot contribui la menținerea integrității academice (Chan, 2023). Potrivit Cotton et. al (2023, 232), profesorii pot concepe evaluări care previn sau reduc la minimum utilizarea unor instrumente precum ChatGPT, solicitându-le studenților să-și folosească gândirea critică, abilitățile de rezolvare a problemelor și competențele de comunicare. De exemplu, scrierea de eseuri pe o anumită temă poate fi înlocuită cu discuții de grup, prezentări sau alte activități interactive, care implică aplicarea cunoștințelor și abilităților studenților.

3) Dependența excesivă a studenților de IA

Mai mulți autori menționează riscul declinului abilităților analitice și de scriere ale studenților ca urmare a utilizării inteligenței artificiale pentru generarea de texte (Perkins et. al, 2024). Obiectivul utilizării IA în educație ar trebui să fie completarea și amplificarea capacităților cognitive, sociale și culturale ale oamenilor, menținând libertatea de alegere și controlul uman asupra proceselor bazate pe inteligență artificială (Nguyen et al., 2023, 4234). Accentul trebuie pus pe „valorificare IA ca un instrument pentru îmbunătățirea experienței educaționale și nu ca unul de înlocuire a gândirii critice și a proceselor creative care sunt centrale în învățare” (Hutson, 2024, 22).

Utilizarea etică a IA în viața academică

În urma analizei ghidurilor elaborate de universitățile clasate pe primele 50 de poziții în *Times Higher Education*, Moorhouse et al. (2023, 3) au identificat mai multe recomandări care pot ajuta la crearea unui mediu de învățare transparent și echitabil, pe care le-au grupat în două domenii: integritatea academică și conceperea evaluărilor ca răspuns la dezvoltarea instrumentelor GAI.

Într-un demers similar, Dabis și Csáki (2024, 2) au analizat reglementările referitoare la utilizarea informată, transparentă, responsabilă și etică a instrumente GAI adoptate de 30 de universități aflate printre primele 500 în clasamentul Shanghai.

Rezultatele acestor cercetări pot fi structurate în patru teme principale: onestitate și încredere reciprocă; asigurarea supravegherii umane; transparență și claritate; incluziune și diversitate.

1) Onestitate și încredere reciprocă

Studenții trebuie să respecte regulile privind autoratul și indicarea corectă a surselor informațiilor utilizate. La fel ca în cazul prezentării unei lucrări scrisă de altcineva drept propria lucrare, însușirea conținutului generat de inteligența artificială este considerată fraudă și reprezintă o încălcare a normelor integrității academice. Potrivit codurilor etice universitare, studenții nu pot prezenta conținutul

generat de inteligența artificială ca fiind realizat de ei și trebuie să-și asume întreaga responsabilitate pentru lucrările sau temele predate. Ei trebuie să îndeplinească sarcinile primite bazându-se pe cunoștințele dobândite și pe propriile abilități, respectând standardele de onestitate și integritate academică, în special cele referitoare la interzicerea plagiatului și la corecta indicare a surselor științifice utilizate în lucrări (Dabis și Csáki, 2024, 6).

Potrivit Cotton et. al (2023, 231), una dintre cele mai eficiente modalități de a preveni plagiatul este educarea studenților cu privire la acesta și de ce este greșit, iar monitorizarea muncii studenților, solicitarea unor versiuni preliminare ale lucrărilor și oferirea de feedback parcursul elaborării lucrărilor sunt soluții prin care pot fi descurajate comportamentele incorecte ale studenților. În mod similar, Moorhouse et al. (2023) insistă asupra necesității ca profesorii să comunice clar studenților ce așteptări au de la ei, pentru a-i ajuta să înțeleagă importanța integrității academice și consecințele plagiatului.

2) Asigurarea supravegherii umane

Deși majoritatea ghidurilor menționează instrumentele de detectare a conținutului generat de IA, identificarea utilizării neautorizate a IA ar trebui să făcută în urma unui dialog cu studenții, evitând, pe cât posibil, utilizarea platformelor de detectare. În prezent, dovezile care să demonstreze eficiența și fiabilitatea acestor platforme sunt insuficiente, iar utilizarea lor ridică probleme de confidențialitate și securitate a datelor (Dabis și Csáki, 2024, 7). Acuratețea cu care astfel de platforme pot detecta conținutul generat de IA este discutabilă, semnalizarea greșită a conținutului creat de om drept conținut generat de IA și viceversa obligând la verificări suplimentare și la controlul uman al rezultatelor raportate de aceste platforme (Hutson, 2024, 21). De aceea, universitățile sunt deosebit de precaute atunci când se referă la utilizarea acestor instrumente și nu le recomandă pentru evaluările academice. Cea mai bună practică este asigurarea supravegherii umane printr-o combinație de măsuri preventive, cum ar fi schimbarea metodelor de evaluare și aplicarea unor sancțiuni blânde (Dabis și Csáki, 2024, 7). Moorhouse et al. (2023) recomandă reconsiderarea metodelor de evaluare punând accent pe creativitate și gândire critică, integrarea unor elemente contextuale sau promovarea unor modalități alternative de testare a învățării. Exemple concrete se referă la solicitarea de a conecta conținutul cursului cu discuțiile din clasă și experiențele proprii, analize aprofundate ale materialelor utilizate la seminar (texte, imagini, materiale video), facilitarea unor discuții, realizarea de prezentări, portofolii, jurnale, înregistrări audio-video sau infografice etc.

3) Transparență și claritate

Atât studenții, cât și profesorii trebuie să fie clar informați atunci când o decizie sau o măsură instituțională se bazează pe algoritmi IA. Profesorii ar trebui să informeze clar studenții atunci când utilizează IA în pregătirea cursurilor sau altor materiale de lucru cu studenți (Dabis și Csáki, 2024, 8). Este esențială comunicarea fără echivoc cu privire la permisiunea sau interdicția utilizării instrumentelor

de IA de către studenți pentru teme sau proiecte și cu privire la modalitatea de raportare a acestei utilizări, respectiv citarea și atribuirea conținutului generat cu ajutorul IA (Cotton et. al., 2023, 231). Profesorii au libertatea de a decide dacă și în ce măsură le vor permite studenților să utilizeze instrumentele de IA în cadrul cursurilor lor, iar această decizie trebuie să fie comunicată în mod clar în programa cursului și adusă la cunoștința conducerii universității (Dabis și Csáki, 2024, 8).

4) Incluziune și diversitate

În învățământul superior principiul incluziunii presupune asigurarea unui acces echitabil la tehnologiile bazate pe inteligență artificială pentru toți studenții, indiferent de mediul de proveniență, dar și adaptarea acestor tehnologii la nevoile specifice ale unor grupuri vulnerabile, expuse riscului de marginalizare pe criterii precum vârstă, sex, limbă, religie sau dizabilități. Universitățile conștientizează potențialele situații defavorabile în care se pot afla studenții care nu sunt familiarizați cu instrumentele de IA și fie nu le utilizează, fie le utilizează într-un mod ne-etic. Exemplele de bune practici pentru promovarea utilizării incluzive a instrumentelor de IA se referă la adoptarea unei abordări proactive, orientate spre crearea de resurse educaționale specifice, precum abonamente instituționale la instrumente de inteligență artificială pentru a asigura acces egal tuturor studenților, șabloane de utilizare, tutoriale video, oferirea de răspunsuri la întrebări frecvente, alături de sprijinirea programelor specializate menite să contribuie la creșterea incluziunii (Dabis și Csáki, 2024, 9).

Concluzii

Instituțiile de învățământ trebuie să țină pasul cu evoluția tehnologică și trebuie să gândească politici instituționale clare și consecvente care să ghideze studenții cu privire la utilizarea etică a IA. Practica elaborării de reglementări etice fără dezbateri morale autentice este deseori criticată, fiind denumită în literatura de specialitate „ethics washing” și descrisă drept „o formă de comunicare înșelătoare a organizațiilor cu privire la sistemele lor de IA”, cu scopul de a evita implementarea unor reglementări legale mai stricte (Schultz & Seele, 2022, 157). Potrivit lui Bowen (2024) reducerea dezbaterii despre etica IA la ghiduri simpliste, elaborate în grabă, este periculoasă. Instituțiile de învățământ superior trebuie să stabilească ce înseamnă o utilizare responsabilă a AI în scrierea și cercetarea academică, asigurând atât profesorilor, cât și studenților abilitățile și cunoștințele necesare pentru a se orienta în acest domeniu. Stabilirea unor reguli clare privind utilizarea IA și consolidarea educației privind etica academică ar putea ajuta studenții și profesorii să gestioneze potențialele riscuri ale utilizării IA în educație.

Bibliografie / Bibliography:

Bowen, Shannon A. 2024. “‘If It Can Be Done, It Will Be Done’: AI Ethical Standards and a Dual Role for Public Relations.” *Public Relations Review* 50 (5): 102513. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2024.102513>.

Chan, C. K. Y. 2023. “A Comprehensive AI Policy Education Framework for University Teaching and Learning.” *International Journal of Educational Technology in Higher Education* 20: 38. <https://doi.org/10.1186/s41239-023-00408-3>.

Cotton, Debby R. E., Peter A. Cotton, and J. Reuben Shipway. 2023. “Chatting and Cheating: Ensuring Academic Integrity in the Era of ChatGPT.” *Innovations in Education and Teaching International* 61 (2): 228–39. <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148>.

Dabis, A., and C. Csáki. 2024. “AI and Ethics: Investigating the First Policy Responses of Higher Education Institutions to the Challenge of Generative AI.” *Humanities and Social Sciences Communications* 11: 1006. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03526-z>.

Gonsalves, C. 2024. “Generative AI’s Impact on Critical Thinking: Revisiting Bloom’s Taxonomy.” *Journal of Marketing Education*, 1. <https://doi.org/10.1177/02734753241305980>

Hutson, J. 2024. “Rethinking Plagiarism in the Era of Generative AI.” *Journal of Intelligent Communication* 4 (1): 20–31. <https://doi.org/10.54963/jic.v4i1.220>.

Moorhouse, Benjamin Luke, Marie Alina Yeo, and Yuwei Wan. 2023. “Generative AI Tools and Assessment: Guidelines of the World’s Top-Ranking Universities.” *Computers and Education Open* 5: 100151. <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2023.100151>.

Nguyen, A., H. N. Ngo, Y. Hong, et al. 2023. “Principii etice pentru inteligența artificială în educație.” *Education and Information Technologies* 28: 4221–4241. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11316-w>.

Perkins, M., J. Roe, D. Postma, J. McGaughran, and D. Hickerson. 2024. “Detection of GPT-4 Generated Text in Higher Education: Combining Academic Judgement and Software to Identify Generative AI Tool Misuse.” *Journal of Academic Ethics* 22 (1): 89–113. <https://doi.org/10.1007/s10805-023-09492-6>.

Schultz, M., and P. Seele. 2022. “Digital Ethics Washing: A Systematic Review.” In *CSR Communication Conference*, 157–160.

Wadmany, R., and N. Davidovitch. 2025. “Students’ Ethical Perceptions of Artificial Intelligence Use: An Opportunity for Developing a Personal Ethical Compass.” *International Journal of Educational Studies* 8 (4): 75–85. <https://doi.org/10.53935/2641533x.v8i4.440>.